

New York Replica van Amsterdams schuiladres in de VS

‘Dit Achterhuis komt op een cruciaal moment’

Het Amsterdamse Achterhuis is tot in detail nagebouwd en naar New York verscheept. Deze replica van de onderduikwoning van Anne Frank moet vooral jongere Amerikanen in het hart raken. ‘Een klassieke tentoonstelling spreekt hen niet zo aan.’

Karlijn van Houwelingen
NEW YORK

Zelfs de potloodstreepjes op het behang zijn nagetekend. Anne Frank en haar zus Margot hielden daarmee bij hoeveel ze groeiden tijdens de onderduikperiode. In het Center for Jewish History in New York is het nagebouwde Anne Frank Huis een bijna exacte kopie van de schuilplaats in Amsterdam. Inclusief lengtestreepjes dus, om een indruk te geven van het alledaagse leven dat de onderduikers probeerden te leiden. “We willen deze geschiedenis heel dichtbij brengen,” zegt Ronald Leopold, directeur van de Anne Frank Stichting, opgericht om het Anne Frank Huis te behouden.

Misschien zien New Yorkers in zekere zin wel meer dan de bezoekers van het Amsterdamse museum, erkent Leopold. In vitrines rond de replica staan ook objecten die het verhaal van de familie vertellen, waarvan sommige nog nooit in Amsterdam te zien waren. Het servies van de Franks bijvoorbeeld, dat vrienden in bewaring hadden, en de hutkoffer waarmee vader Otto ooit naar de VS reisde.

In de volledig op schaal nagebouwde schuilplaats staan ook meubels en voorwerpen die vergelijkbaar zijn met de spullen die de nazi's meenamen na de arrestatie. Decorbouwers kochten spullen die lijken op de persoonlijke bezittingen van de onderduikers, waaronder rode schoenen zoals Anne die volgens haar dagboek van helper Miep Gies had gekregen en het soort trapboor dat tandarts Fritz Pfeffer meenam naar het onderduikadres aan de Prinsengracht.

Bewuste leegte

Het originele boekje waarmee Pfeffer Spaans leerde ligt op het bureau in de kamer die hij met Anne deelde, het beroemde geruite dagboek ernaast is een replica. Misschien was het best mogelijk geweest om ook het dagboek in New York te exposeren, zegt woordvoerder Annemarie Dekker tijdens een rondleiding langs de expositie in Manhattan. “Maar dat hoort in het Achterhuis.”

‘In een tijd van toenemend antisemitisme dient het dagboek van Anne Frank als waarschuwing’

Het Amsterdamse museum wilde graag meer doen voor geïnteresseerden die niet naar Nederland kunnen reizen. Bovendien heeft het museum een depot vol objecten waarvoor in Amsterdam geen plaats is. “Wij vonden het een heel spannende keuze om een replica te maken,” zegt directeur Leopold. Het gevaar, vindt hij, is dat het een ‘gimmickachtig karakter’ krijgt.

De makers dachten dan ook lang na over de inrichting. Otto Frank wilde het Anne Frank Huis aan de Prinsengracht bewust leeg laten, als symbool van de leegte die de weggevoerde onderduikers achterlieten. “Maar leegte zoals op de echte plek zelf, waar de geschiedenis een gegeven is, gaat in New York niet werken,” zegt Leopold. “We willen mensen in hun hart raken, zoals we dat ook in Amsterdam doen. Om dat hier te kunnen, heb je gewoon iets anders nodig.”

Bezorgdheid

In Amerikaanse media gaven enkele kenners van het verhaal van Anne Frank aan bezorgd te zijn dat het Achterhuis als huiselijk ogende *experience* te commercieel en oppervlakkig wordt. De Amsterdamse makers omringden de zorgvuldig ingerichte kamers bewust met een tentoonstelling over de Jodenvervolgving in Nederland en Europa, met onder meer levensgrote foto's van de concentratiekampen waar de onderduikers terecht kwamen.

De replica is voor het Anne Frank Huis vooral een manier om nieuwe generaties – voor wie de oorlog steeds verder weg is – aan te spreken. “Generaties die in een heel andere wereld leven, met een heel ander medialandschap, voor wie een klassieke tentoonstelling gewoon niet meer heel erg aansprekend is,” zegt Leopold.

→ Het geruite dagboek van Anne Frank is niet uitgeleend: ook het boekje in de VS is een replica.

FOTO'S JUSTIN LANE/EPA, ANGELA WEISS/AFP

De VS is een logische plek voor het reizende Achterhuis, dat in het Brabantse Erp werd gebouwd en daarna is verscheept naar New York. Anne Frank is ook hier een icoon. Al in de jaren vijftig speelden acteurs op Broadway een theaterstuk over haar leven, en nog altijd lezen veel Amerikaanse jongeren haar dagboek op de middelbare school.

De familie Frank had bovendien banden met New York. Otto Frank liep als twintiger een tijdje stage bij warenhuis Macy's in Manhattan. Meermaals probeerde hij een visa te bemachtigen om met zijn gezin naar de VS te vluchten, maar dat is nooit gelukt. Amerikaanse bezoekers zien de brieven en afgewezen visumaanvragen die het lot van de familie beslechten.

Urgentie

Een team van nieuwszender CBS heeft al met camera's in het Achterhuis rondgelopen en onder andere het tentoongestelde poëziealbum van Anne in beeld gebracht. Praatprogramma *The Today Show*, waar zo'n drie miljoen Amerikanen hun dag mee beginnen, is ook al langs geweest voor een reportage. Opkomend antisemitisme in de wereld en de VS speelt een rol bij al die belangstelling, aldus Leopold.

“In de VS zeggen ze: ‘It arrives at a critical moment’ – het komt op een cruciaal moment. Zo voelen wij dat ook. Hoewel wij al veel langer rondliepen met het idee om zo iets te gaan doen, beschouwen we deze tentoonstelling ook voor een deel als een antwoord daarop.”

Precies tachtig jaar na de bevrijding van Auschwitz noemt Gavriel Rosenfeld, directeur van het New Yorkse Center for Jewish History, het verhaal van Anne Frank ‘urgenter dan ooit’. “In een tijd van toenemend antisemitisme dient haar dagboek als waarschuwing en oproep tot actie, en herinnert het ons aan de verwoestende impact van haat.”

De replica blijft in ieder geval tot 30 april in New York, mogelijk reist het daarna ook naar andere Amerikaanse steden. Met subsidie van rijke filantropen kunnen New Yorkse schoolklassen gratis naar het nagebouwde Achterhuis. Leopold zou zo'n lesprogramma ook graag in Nederland zien. “Alle Nederlandse leerlingen een keer naar Westerbork, kung Vught, het Anne Frank Huis, het Nationaal Holocaustmuseum, het Indisch Herinneringscentrum, of misschien het Oranjestad in Scheveningen; alles om kennis te nemen van deze geschiedenis en ervan te leren.”